

13. Stratehiia rozvytku finansovoho sektoru Ukrainy. (2023, July 19). [Strategy for the development of the financial sector of Ukraine]. Retrieved from: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_finsector_NBU.pdf?v=13 [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 11.06.2025

УДК 342.951:347.426(477)

DOI: 10.36550/2522-9230-2025-18-258-264

Йосипов Андрій Анатолійович,

керуючий партнер АО «Йосипов і партнери», адвокат,

andrew_iosipov@yahoo.com

ORCID ID: 0009-0006-5308-3083

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРИНЦИПІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ МАЙНУ ГРОМАДЯН ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

Стаття присвячена дослідженню класифікації принципів адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії, що є однією з актуальних проблем сучасного українського права. Повномасштабне вторгнення Російської Федерації на територію України призвело до значних руйнувань житлових будинків, об'єктів інфраструктури та особистого майна громадян, що зумовлює необхідність чіткої правової регламентації механізмів компенсації. У цьому контексті особливої ваги набуває система принципів адміністративно-правового регулювання, оскільки вони виступають методологічною основою побудови правових механізмів відшкодування та гарантією ефективності їх реалізації.

У статті розкрито зміст і значення базових принципів, серед яких ключове місце посідають принципи законності, верховенства права, справедливості, рівності громадян перед законом, а також принципи своєчасності та ефективності компенсаційних заходів. Окрему увагу приділено функціональним принципам, які спрямовані на забезпечення прозорості, підвітності органів публічної адміністрації, а також на гарантування належного рівня захисту прав і свобод громадян у процесі відшкодування збитків. У межах дослідження проведено класифікацію принципів на загальні, спеціальні та функціональні. Загальні принципи відображають фундаментальні засади адміністративного права та визначають основи правового статусу громадян у відносинах із державою. Спеціальні принципи пов'язані із реалізацією компенсаційної функції держави в умовах збройної агресії, тоді як функціональні принципи забезпечують ефективність управлінських рішень і організаційно-процедурних заходів.

Запропонована класифікація дозволяє систематизувати підходи до формування та вдосконалення правових механізмів відшкодування шкоди, спричиненої збройною агресією, підвищити узгодженість дій органів публічної адміністрації та забезпечити прозорість і справедливість процедур. Наукова новизна полягає в обґрунтуванні взаємозв'язку між принципами адміністративно-правового регулювання та ефективністю реалізації державної політики у сфері компенсаційних виплат, що є особливо важливим в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення України.

Ключові слова: адміністративне право, публічна адміністрація, відшкодування шкоди, збройна агресія, майно громадян, компенсація, принципи адміністративного права, правове регулювання, воєнний стан, захист прав людини, органи виконавчої влади, місцеве самоврядування, публічні процедури, правова визначеність, міжнародні стандарти.

Yosypov A. CLASSIFICATION OF PRINCIPLES OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF COMPENSATION FOR DAMAGE CAUSED TO CITIZENS' PROPERTY AS A RESULT OF ARMED AGGRESSION

The article is devoted to the study of the classification of principles of administrative and legal regulation of compensation for damage caused to citizens' property as a result of armed aggression, which is one of the urgent issues of modern Ukrainian law. The full-scale invasion of the Russian Federation into the territory of Ukraine has led to significant destruction of residential buildings, infrastructure facilities, and citizens' personal property, which necessitates the clear legal regulation of compensation mechanisms. In this context, the system of principles of administrative and legal regulation is of particular importance, as it serves as a methodological basis for the formation of legal mechanisms of compensation and a guarantee of the effectiveness of their implementation.

The article reveals the content and significance of the basic principles, among which the principles of legality, the rule of law, justice, equality of citizens before the law, as well as the principles of timeliness and efficiency of compensatory measures play a key role. Special attention is paid to functional principles aimed at ensuring transparency, accountability of public administration bodies, as well as guaranteeing an adequate level of protection of citizens' rights and freedoms in the process of damage compensation. The study presents a classification of principles into general, special, and functional. General principles reflect the fundamental foundations of administrative law and define the basics of the legal status of citizens in relations with the state. Special principles are related to the implementation of the compensatory function of the state in the context of armed aggression, while functional principles ensure the effectiveness of managerial decisions and organizational-procedural measures.

The proposed classification makes it possible to systematize approaches to the formation and improvement of legal mechanisms for compensation of damage caused by armed aggression, enhance the coherence of public administration bodies' actions, and ensure the transparency and fairness of procedures. The scientific novelty lies in substantiating the interconnection

between the principles of administrative and legal regulation and the effectiveness of the implementation of state policy in the field of compensation payments, which is especially important under martial law and during the post-war reconstruction of Ukraine.

Keywords: administrative law, public administration, damage compensation, armed aggression, citizens' property, compensation, principles of administrative law, legal regulation, martial law, human rights protection, executive authorities, local self-government, public procedures, legal certainty, international standards.

Постановка проблеми полягає у визначенні та систематизації принципів адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії, з метою підвищення ефективності та прозорості компенсаційних механізмів. Необхідність такого аналізу зумовлена масштабними руйнуваннями житлового фонду, об'єктів інфраструктури та особистого майна громадян внаслідок воєнних дій, що вимагає чіткого правового підходу до захисту прав постраждалих. У межах цього завдання передбачається виокремити загальні, спеціальні та функціональні принципи, дослідити їхній зміст, значення та взаємозв'язок у формуванні правового механізму відшкодування шкоди, а також обґрунтувати роль цих принципів у забезпеченні належного рівня правової визначеності та узгодженості дій органів публічної адміністрації в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. О. Бандурка розглядав загальні проблеми адміністративно-правового забезпечення прав громадян у кризових ситуаціях, І. Соколова досліджувала правові режими та їхню роль у забезпеченні нормативної впорядкованості суспільних відносин. Д. Коссе аналізує аспекти захисту прав осіб у межах публічного адміністрування та необхідність ефективних процедур компенсації. Окрему увагу слід приділити працям М. Пітцика, присвяченим діяльності органів публічної влади в умовах надзвичайних та воєнних станів, у яких визначено базові принципи їх функціонування, що мають безпосереднє значення для процедури відшкодування шкоди. Дослідження В. Шкарупи та О. Синькевича розкривають проблематику правового регулювання діяльності спеціальних комісій з оцінки збитків та механізмів взаємодії держави з громадянами у сфері компенсацій.

Важливу роль у формуванні наукових підходів до теми відіграє практика Європейського суду з прав людини, що ґрунтується на положеннях ст. 1 Протоколу № 1 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод. Дослідження Т. Подорожної та Л. Пашко демонструють значення імплементації міжнародних стандартів щодо забезпечення ефективних засобів правового захисту у випадках знищення або пошкодження майна внаслідок збройних конфліктів.

Метою статті є розкриття класифікації принципів адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії.

Виклад основного матеріалу дослідження. Принципи адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян внаслідок збройної агресії, не є однорідними за своїм змістом і функціональним призначенням. У науковій та нормативно-прикладній площині їх доцільно розподіляти на окремі групи залежно від характеру правового впливу, джерела походження та сфери застосування. Такий поділ обумовлений потребою чіткого структуривання принципів, що дозволяє більш ефективно визначити їх роль у системі адміністративно-правового регулювання, конкретизувати завдання публічної адміністрації на різних етапах реалізації компенсаційного механізму та забезпечити належний баланс між загальноправовими вимогами і спеціальними публічно-правовими підходами.

На підставі змістовного критерію, а також з урахуванням джерел нормативної фіксації, принципи можна поділити на дві великі групи:

1. загальноправові принципи, які відображають універсальні засади функціонування правової системи та мають міжгалузевий характер;
2. галузеві (спеціальні) принципи, що конкретизують правове регулювання у сфері публічного управління, зокрема щодо організації та реалізації відшкодування шкоди майнового характеру.

Такий поділ дозволяє враховувати як загальні імперативи верховенства права, законності, справедливості й поваги до прав людини, так і специфічні вимоги до діяльності органів виконавчої влади та інших суб'єктів публічного адміністрування у процесі реалізації компенсаційної політики держави.

Розглянемо докладніше кожен з зазначених груп принципів.

Загальноправові принципи мають універсальне значення для всієї правової системи, оскільки вони закладають фундаментальні орієнтири функціонування права як регулятивного та охоронного механізму, незалежно від галузевої специфіки. Їхнє нормативне джерело міститься насамперед у Конституції України, міжнародно-правових актах (зокрема, у Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод), а також у загальнообов'язковому законодавстві та визнаних положеннях юридичної доктрини. Саме ці принципи формують онтологічну сутність права як соціального явища і забезпечують сталість, логічну цілісність та ієрархічну узгодженість правової системи.

Принцип верховенства права, закріплений у частині першій ст. 8 Конституції України, визнається однією з основ конституційного ладу, яка забезпечує легітимність, справедливість і стабільність правової системи. Його сутність полягає у домінуванні права над державою, а не навпаки, у підпорядкованості всіх органів публічної влади не лише формальній законності, а й загальновизнаним правовим цінностям – гідності, свободі, рівності, соціальній справедливості. Згідно з позицією Конституційного Суду України, викладеною в низці рішень, зокрема від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005 [1] та від 29 червня 2010 року №

17-рп/2010 [2], елементами верховенства права є правова визначеність, справедливість, рівність, ясність і недвозначність норм, без яких неможливе однакове застосування права та уникнення сваволі з боку органів влади.

Ці принципи набувають особливого значення у сфері відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії, де законодавче регулювання часто перебуває у процесі трансформації, а отже, саме вимоги правової визначеності та справедливості забезпечують сталість і передбачуваність правового статусу постраждалих осіб.

Верховний Суд України у постанові від 25 листопада 2021 року у справі № 160/9533/19 (провадження № К/9901/21746/20) наголосив, що реалізація принципу верховенства права передбачає не лише формальне дотримання норм закону, а й забезпечення розумності, добросовісності, пропорційності дій публічної адміністрації, а також захист довіри особи до стабільності свого правового становища. Суд зазначив, що правова визначеність і правова безпека становлять ключові складові цього принципу, а отже, особа має право розраховувати на передбачуваність і незмінність умов, які визначають реалізацію її прав.

У контексті адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії, це означає, що компенсаційна політика держави повинна не лише відповідати закону у вузькому сенсі, а й бути легітимною за своєю метою, обґрунтованою за змістом і морально виправданою за наслідками, з урахуванням індивідуальних обставин кожної справи, принципів рівності, справедливості та захисту законних очікувань громадян. Будь-яке втручання у сферу прав осіб, які зазнали шкоди, має супроводжуватись дотриманням стандартів належного урядування та недопущенням свавілля, навіть у випадку обмежених державних ресурсів [3].

Як слушно зазначає М. Козюбра, верховенство права – це не просто юридична декларація, а комплексне явище, що включає ідею пріоритету природних, невідчужуваних прав людини, принцип стабільності правового статусу, недопущення свавілля та реальної можливості ефективного захисту прав у суді як гарантії реалізації конституційних положень [4, с. 11].

На рівні публічного осмислення ідей верховенства права, Конституційний Суд України підкреслює, що орієнтація на невід’ємні права людини як на правове першоджерело є не лише даниною міжнародним стандартам, а й відображенням історичного досвіду українського суспільства та цивілізаційного вибору на користь правової держави [5].

Принцип законності є фундаментальною засадою функціонування всієї правової системи та одним із визначальних принципів публічного права. У його основі лежить вимога, щоби всі суб’єкти правовідносин як фізичні, так і юридичні особи, включаючи державні органи та посадових осіб, діяли виключно в межах наданих їм законом повноважень та відповідно до встановлених процедур. Такий підхід забезпечує правову упорядкованість суспільних відносин, мінімізує простір для свавілля і гарантує рівність усіх перед правом.

Відповідно до частини другої статті 19 Конституції України, органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов’язані діяти «на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України». У свою чергу, частина перша статті 68 встановлює загальний обов’язок громадян дотримуватися Конституції та законів України, що підкреслює загальну обов’язковість правових норм для всіх учасників правових відносин без винятку.

У науковій доктрині принцип законності розглядається як режим правового життя суспільства, що характеризується фактичним і неухильним втіленням правових норм у діяльність усіх суб’єктів права. Як підкреслює П. Рабінович, законність - це стан правової організації суспільства, за якого поведінка всіх суб’єктів ґрунтується на вимогах чинного законодавства, а правопорядок формується на основі реального дотримання норм права [6, с. 104].

Зміст принципу законності охоплює комплекс взаємопов’язаних складових, які формують його прикладне наповнення. Серед них можна виокремити:

- загальність дії закону — правові норми є обов’язковими для всіх без винятку;
- пріоритет закону в ієрархії нормативно-правових актів;
- обов’язковість дотримання правових норм усіма суб’єктами, включно з органами публічної влади;
- реальність законності, що передбачає не декларативне, а фактичне виконання законодавства;
- доцільність правозастосування, яка означає вибір таких форм і способів дій, що найкраще відповідають меті правового регулювання;
- невідворотність юридичної відповідальності за порушення закону;
- рівність усіх перед законом і судом, включно з забезпеченням однакового застосування правових норм до осіб у подібних ситуаціях;
- наявність ефективного механізму забезпечення законності, що включає систему інституційних, процесуальних і матеріальних гарантій її дотримання [7].

У сфері адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії, принцип законності передбачає, що будь-які дії або рішення органів публічної влади, від реєстрації заяви на компенсацію до винесення рішення про її виплату, мають ґрунтуватися

виключно на чинному законодавстві. Це включає дотримання процедур, строків, критеріїв оцінки шкоди та порядку оскарження, встановлених законами та підзаконними актами.

Принцип рівності перед законом і судом є однією з основоположних засад демократичного правопорядку, яка закріплена в частині першій ст. 24 та частині першій ст. 55 Конституції України. У першому випадку йдеться про загальний припис щодо рівності всіх громадян перед законом, що охоплює як матеріально-правову, так і процедурну площину, у другому випадку про право кожного на судовий захист, яке не може бути реалізоване без забезпечення процесуальної рівності. Зазначений принцип виступає не лише конституційною гарантією, але й ключовим орієнтиром для правозастосовної практики, зокрема — у сфері адміністративної юстиції та захисту прав особи у спорах із публічною владою.

У Рішенні Конституційного Суду України від 24 травня 2012 року № 11-рп/2012 зазначено, що рівність усіх учасників судового процесу перед законом і судом забезпечує реальну доступність правосуддя та можливість ефективної реалізації права на судовий захист. Ця засада прямо витікає з загального принципу правової рівності, є його процесуальним проявом, і полягає у забезпеченні єдиного правового режиму, який гарантує всім сторонам судового провадження однакові можливості для реалізації своїх прав і законних інтересів [8].

Згідно з доктринальним підходом Є. Лазнюка, принцип рівності передбачає не лише рівність у формальному сенсі, а й фактичну рівність, тобто однакову здатність суб'єктів права користуватись наданими їм правами та процесуальними можливостями в межах правової системи. Така рівність проявляється у недопущенні дискримінації за будь-якими ознаками та забезпеченні рівного доступу до юридичних механізмів захисту [9, с. 309].

У сфері адміністративно-правового регулювання відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії, принцип рівності перед законом і судом означає, що всі особи, які звертаються по компенсацію, мають бути поставлені в однакові правові умови, незалежно від їхнього соціального статусу, місця проживання, форми подання заяви чи рівня майнових втрат. Це, зокрема, вимагає, щоб усі органи публічної адміністрації застосовували єдиний підхід до визначення розміру шкоди, строків надання відшкодування та процедурних прав осіб, що претендують на компенсацію. Також передбачено можливість оскарження дій (чи бездіяльності) публічної адміністрації у суді на рівних засадах.

Принцип справедливості виконує у праві не лише морально-етичну, а й нормативну функцію, оскільки виступає критерієм легітимності державної політики, зокрема в умовах обмежених ресурсів і посиленої соціальної напруги. У сфері відшкодування шкоди, завданої майну громадян унаслідок збройної агресії, цей принцип забезпечує баланс між інтересами постраждалих осіб і публічними можливостями держави, орієнтуючи компенсаційні механізми на об'єктивність, пропорційність і диференціацію за ступенем вразливості заявників. Справедливість вимагає, щоб органи публічної адміністрації застосовували незалежні критерії оцінки завданої шкоди, забезпечували пріоритет соціально незахищених груп (осіб з інвалідністю, пенсіонерів, багатодітних сімей тощо) та відновлювали не лише економічну шкоду, а й довіру до публічного порядку та права.

На конституційному рівні справедливість визнається однією з основних засад права, що має загальнолюдське значення. Так, у рішенні Конституційного Суду України від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004 зазначено, що справедливість є вирішальним критерієм при визначенні сутності права як регулятора суспільних відносин, і саме вона забезпечує пропорційність між правовими обов'язками та відповідальністю, а також рівність у правовому статусі осіб у подібних ситуаціях [10].

Водночас, як слушно зауважує О. Головченко, хоча поняття справедливості часто використовується в політичному дискурсі як риторичний засіб, його значення в праві має конкретну нормативну проекцію. Справедливість, незважаючи на відсутність універсального визначення, є фундаментальною основою правотворення, а не лише предметом академічного осмислення. Саме через законодавчу норму держава прагне наблизити ідеал справедливості до правової реальності, залишаючи простір для її гнучкого тлумачення залежно від соціального контексту [11].

Отже, принцип справедливості є метанормативною категорією, що пронизує всі рівні публічного правового регулювання, і в умовах відшкодування шкоди постраждалим унаслідок збройної агресії виконує функцію гаранта морально-правової рівноваги та індикатора соціальної легітимності дій держави.

Отже, у сфері відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії, принцип пропорційності виконує функцію запобіжника проти надмірного державного втручання, забезпечує гуманний та обґрунтований підхід до розподілу ресурсів, а також гарантує, що навіть за умов бюджетної обмеженості держава діє в межах допустимого, не порушуючи базових прав особи та не руйнуючи соціальної довіри до публічної адміністрації.

Другу групу принципів складають галузеві (спеціальні) принципи, що конкретизують правове регулювання у сфері публічного управління, зокрема щодо організації та реалізації відшкодування шкоди майнового характеру.

До цієї групи належать такі, що мають безпосередній зв'язок із предметом публічного адміністрування, формуванням та реалізацією державної політики у сфері відшкодування майнової шкоди, завданої внаслідок збройної агресії. Ці принципи є похідними від загально-правових, проте відзначаються підвищеним рівнем галузевої конкретизації. Їх зміст сформований під впливом специфіки адміністративно-

правових відносин, що виникають у зв'язку з компенсаційними процедурами, фінансовими обмеженнями, управлінською відповідальністю та необхідністю збереження публічного інтересу. Особливістю цих принципів є їх нормативна або доктринальна закріпленість у сфері публічного управління та соціального захисту постраждалих.

До цієї групи належить **принцип швидкого та ефективного реагування** полягає у необхідності оперативного прийняття рішень і здійснення виплат компенсацій постраждалим особам із мінімальними процедурними та часовими витратами. Цей принцип є критично важливим в умовах надзвичайної ситуації, спричиненої збройною агресією, коли затримка у відшкодуванні може призвести до поглиблення соціальної вразливості громадян та втрати життєво необхідного майна.

Швидкість та ефективність адміністративного реагування є ключовими показниками якості публічного управління. Вони передбачають запровадження чітких строків на кожному етапі розгляду заяв, застосування електронного документообігу, спрощених форм верифікації, а також забезпечення безперервного зворотного зв'язку з заявниками. Застосування цього принципу корелює з положеннями Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (ст. 13), відповідно до якої особа має право на ефективний засіб юридичного захисту.

Таким чином, принцип швидкого та ефективного реагування не лише покращує доступ до компенсаційних механізмів, а й є гарантією дотримання прав людини, сприяє відновленню суспільної довіри до інститутів публічної влади та демонструє функціональну спроможність держави в кризових умовах.

Принцип недопущення бюрократизму та надмірного процедурного ускладнення передбачає обов'язок органів публічного управління здійснювати процес відшкодування майнової шкоди максимально просто, оперативно та без створення зайвих перешкод для постраждалих осіб. Його дотримання є особливо актуальним в умовах воєнного стану, коли зволікання в ухваленні рішень або формалізм у процедурах можуть спричинити порушення прав людини. Цей принцип має доктринальне підґрунтя в концепції добросовісного адміністрування, що вимагає уникнення надмірного документального навантаження, повторних запитів уже наданої інформації, а також нераціонального дублювання функцій між різними суб'єктами владних повноважень. Застосування принципу недопущення бюрократизму є однією з умов ефективного та людяного управління у сфері публічного адміністрування, спрямованого на реабілітацію потерпілих громадян та відновлення їх життєздатності після завданої шкоди.

Принцип пріоритетності захисту вразливих категорій постраждалих, який передбачає необхідність у першу чергу забезпечувати компенсаційними механізмами тих осіб, які перебувають у несприятливому соціальному або фізичному становищі. До таких категорій належать особи з інвалідністю, люди похилого віку, багатодітні родини, внутрішньо переміщені особи, одинокі батьки тощо. Цей принцип логічно впливає із соціальної функції держави, закріпленої у ст. 1 та ст. 3 Конституції України, а також із положень законодавства про соціальний захист населення. Його реалізація вимагає нормативного закріплення пріоритетів при розподілі бюджетних коштів та автоматизації процедури встановлення відповідного статусу особи.

Принцип індивідуалізації компенсаційних рішень передбачає урахування конкретних обставин кожного випадку шкоди, зокрема характеру пошкодженого майна, соціального становища особи, наявності документів, підтвердження прав на об'єкт тощо. У межах адміністративної процедури цей принцип вимагає створення умов для винесення персоналізованого рішення на основі чітких, але гнучких критеріїв, що узгоджується з ідеологією доброго врядування. Він також підкріплюється практикою Європейського суду з прав людини, де неодноразово наголошено на необхідності «зважування інтересів» та уникнення формального підходу до прав людини.

Принцип відкритості та прозорості адміністративних процедур зобов'язує органи влади забезпечити доступ громадян до повної, достовірної та актуальної інформації про порядок, строки, критерії та механізми отримання компенсації. Реалізація цього принципу означає ведення публічних реєстрів заяв, оприлюднення нормативних актів, роз'яснень та рішень, а також забезпечення електронного доступу до процесу подачі документів. Це, у свою чергу, підвищує рівень суспільної довіри, знижує ризики корупції та зловживань, сприяє участі громадськості у контролі за реалізацією державної політики.

Принцип цифровізації компенсаційних процедур відображає вимоги сучасного електронного врядування, зокрема щодо спрощення процедур, автоматизації обліку, розгляду заяв та моніторингу реалізації компенсаційних програм. Цей принцип дозволяє оперативно реагувати на масовість заяв, забезпечити швидку верифікацію даних, скоротити адміністративні витрати та зменшити людський фактор у прийнятті рішень. Зокрема, застосування Єдиної державної вебплатформи електронних послуг «Дія» у подачі заяв про компенсацію є прикладом імплементації цього принципу на практиці.

Принцип соціального партнерства у процесі компенсацій передбачає залучення до реалізації політики відшкодування представників громадянського суспільства, благодійних фондів, волонтерських ініціатив та міжнародних організацій. У межах адміністративного процесу соціальне партнерство забезпечує додаткову експертизу, незалежний контроль, ресурсну підтримку та підвищення легітимності прийнятих рішень. Цей принцип також виявляється у формах делегування окремих процедур (наприклад, перевірки пошкоджень) спеціалізованим недержавним суб'єктам, які співпрацюють із державними структурами на основі меморандумів чи угод.

Принцип ефективного використання публічних ресурсів проявляється в тому, що компенсаційні заходи мають бути економічно обґрунтованими, витрати, співмірними з результатами, а фінансування, спрямованим на досягнення максимальної суспільної користі. Публічне адміністрування має діяти не лише в межах формальної законності, але й відповідно до принципу економності, який передбачає недопущення надмірних витрат адміністративного ресурсу та недоцільного розподілу коштів. У воєнний і поствоєнний період це набуває особливого значення, оскільки кошти державного бюджету мають бути спрямовані на першочергові потреби з урахуванням стратегічного планування відновлення країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Рішення Конституційного Суду України від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005. Офіційний вісник України. 2005. № 40.
2. Рішення Конституційного Суду України від 29 червня 2010 року № 17-рп/2010. Офіційний вісник України. 2010. № 54.
3. Постанова Верховного Суду від 25.11.2021 у справі № 160/9533/19, провадження № К/9901/21746/20. Інформаційно-правова система «ЛІГА:ЗАКОН». URL: <https://ips.ligazakon.net/document/C020670>
4. Козюбра М. І. Принципи верховенства права і правової держави: єдність основних понять. *Наукові записки НАУКМА. Юридичні науки*. 2013. Т. 64. С. 9–14.
5. Конституційний Суд України. Книга: "Верховенство права". URL: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/34-verhovenstvo-prava>
6. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави. К.: Атіка, 1994. 104 с.
7. Комаришин Н. С., Гетманцев О. В. Принцип законності: поняття, особливості. Юридичний факультет ЧНУ ім. Ю. Федьковича. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/61089>
8. Рішення Конституційного Суду України від 24 травня 2012 року № 11-рп/2012. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-12#Text>
9. Лазнюк Є. В. Принципи адміністративного судочинства. Митна справа. 2012. № 1. С. 306–312
10. Рішення Конституційного Суду України від 2 листопада 2004 року № 15-рп/2004. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04#Text>
11. Головченко О. Справедливість як фундаментальний принцип права у практичній площині. *Віче*. 2012. № 20. URL: <http://veche.kiev.ua/journal/3334/>.

REFERENCES:

1. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy. (2005, September 22). [Decision of the Constitutional Court of Ukraine]. № 5-rp/2005. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 40. [in Ukrainian].
2. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy. (2010, June 29). [Decision of the Constitutional Court of Ukraine]. № 17-rp/2010. *Ofitsiyni visnyk Ukrainy*. № 54. [in Ukrainian].
3. Postanova Verkhovnoho Sudu. (2021, November 25). [Supreme Court ruling]. №160/9533/19, *provdzhennia № K/9901/21746/20*. Retrieved from: <https://ips.ligazakon.net/document/C020670> [in Ukrainian].
4. Koziubra, M.I. (2013). *Pryntsypy verkhovenstva prava i pravovoi derzhavy: yednist osnovnykh poniat*. [Principles of the rule of law and the rule of law: unity of basic concepts]. *Naukovi zapysky NaUKMA. Yurydychni nauky*. T.64. 9–14. [in Ukrainian].
5. Verkhovenstvo prava (2025). [Rule of law]. *Kataloh yurydychnykh pozytsii Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy (za rishenniamy, vysnovkamy)*. Retrieved from: <https://ccu.gov.ua/storinka-knygy/34-verhovenstvo-prava> [in Ukrainian].
6. Rabinovych, P.M. (1994). *Osnovy zahalnoi teorii prava ta derzhavy*. [Fundamentals of the general theory of law and state]. 104. [in Ukrainian].
7. Komaryshyn, N.S., Hetmantsev, O.V. (2006). *Pryntsyp zakonnosti: poniattia, osoblyvosti*. [The principle of legality: concept, features]. Retrieved from: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/61089> [in Ukrainian].
8. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy. (2012, May 24). [Decision of the Constitutional Court of Ukraine]. № 11-rp/2012. *Ofitsiyni veb-portal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-12#Text> [in Ukrainian].
9. Lazniuk, Ye.V. (2012). *Pryntsypy administratyvnoho sudochynstva*. [Principles of administrative justice]. *Mytna sprava*. №1. 306–312. [in Ukrainian].
10. Rishennia Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy. (2004, November 2). [Decision of the Constitutional Court of Ukraine]. № 15-rp/2004. *Ofitsiyni veb-portal Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04#Text> [in Ukrainian].
11. Holovchenko, O. (2012). *Spravedlyvist yak fundamentalnyi pryntsyp prava u praktychnii ploshchyni*. [Justice as a fundamental principle of law in the practical plane]. *Viche*. №20. Retrieved from: <http://veche.kiev.ua/journal/3334/> [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 11.06.2025